

Zaadteelt & rasontwikkeling

De Beersche Hoeve, Bingenheim en Kultursaad groeien met elkaar mee

René Groenen en Gineke de Graaf van De Beersche Hoeve zijn al twintig jaar actief in de biodynamische zaadteelt. Ze werken nauw samen met Bingenheimer Saatgut en Kultursaat. "We willen de kwaliteit van onze rassen voor het voetlicht brengen: smaak en vitaliteit". Tekst | Gineke de Graaf

Foto's | De Beersche Hoeve

Als biodynamisch tuinder merkte René in de jaren negentig van de vorige eeuw dat er bepaalde zaadvaste rassen verdwenen die hij graag gebruikte. Rode Kogel-rote biet en Westlandse winter-boerenkool werden vervangen door F1-hybride rassen. Dat baarde hem zorgen. Op de jaarlijkse landbouwconferentie in Dornach in 1998 raakte René in gesprek met Andreas Wisbar. Andreas had met een paar mensen een begin gemaakt met het telen en verkopen van zaden van zaadvaste rassen. Een van de problemen waar men in Duitsland tegenaan liep was de koolzaadglanskever, die de teelt van radijszaad onmogelijk maakte door de bloemknopjes op te eten. Naarmate je dichter bij de zee komt, komt deze kever minder voor en daardoor hadden we er in Nederland bijna geen last van. Andreas Wisbar vroeg aan René of hij misschien interesse had in het telen van radijszaad. Wij wilden dat wel proberen en dat eerste zaadteeltjaar was een groot succes: een geweldig massief en uitbundig bloeiend gewas van wel bijna twee meter hoog en een zaadopbrengst van 300 kilo van 2000 m². Dat is heel veel! We zagen dit succes als een aanwijzing: die kant moeten we op.

Integriteit van de plant

Op de Beersche Hoeve in Oostelbeers telen we nu biodynamisch groentezaad voor Bingenheimer Saatgut AG (kortweg Bingenheim genoemd). We voeren ook veredelingsprojecten uit onder de paraplu van de vereniging 'Kultursaat e.V.'. Deze organisaties zijn beide ontstaan uit de 'Initiativkreis für Gemüsesaatgut aus biologisch dynamischen Anbau', opgericht in 1985 door enkele Duitse tuinders die zich zorgen maakten over de monopolisering van de zaadgoedmarkt en over de groeiende dominantie van de F1-hybride rassen. De kring bestaat nog steeds en komt elk jaar in de zomer drie dagen bij elkaar op een van de ongeveer 100 Duitse, Oostenrijkse, Zwitserse en Nederlandse aangesloten tuinders die biodynamische zaadteelt en veredeling bedrijven.

Vanaf het begin voelen we ons erg thuis bij de overtuigingen en uitgangspunten van onze Duitse collega's en de initiatiefnemers in Bingenheim. Hun keuze om alleen met zaadvaste rassen te werken vindt zijn oorsprong in hoe je denkt over wat een plant is. Als je de plant beschouwt als een levend wezen dat nauw verbonden is met zijn omgeving en dat deze omgeving spiegelt in

zijn gezondheid, dan vloeit daaruit voort dat niet alleen de kwaliteit van het eindproduct belangrijk is, maar ook de kwaliteit van alle processen die tot dat eindproduct geleid hebben. Plant-integriteit is een begrip dat voor hen en ons geen uitleg behoeft. De processen die tot een F1-hybride ras leiden, met onder andere inteelt, komen daarom bij ons niet in aanmerking.

Kwaliteitsoogmerk

Er is een levendige uitwisseling tussen Bingenheim en haar toeleveranciers. Twee maal per jaar is er een bijeenkomst, in de winter in Bingenheim en in de zomer bij een van de zaadteeltbedrijven. Op deze bijeenkomst worden de structuren en ontwikkelingen binnen het bedrijf besproken, de totstandkoming van de prijzen aan de hand van kostprijberekeningen, de kwaliteitseisen, de betaalwijzen. Er is uitwisseling over teeltwijzen, er zijn inhoudelijke bijdrages wat betreft de biodynamische aanpak en er is een feestavond.

De raad van toezicht van Bingenheim bestaat uit tuinders. Het bedrijf heeft geen winstoogmerk maar vooral een kwaliteits-oogmerk. Aandelencertificaten zijn te koop, maar niet vrij verhandelbaar. Ze kunnen alleen terug verkocht worden aan het bedrijf. Daardoor blijft het bedrijf eigendom van de mensen die erbij betrokken zijn en kan het niet opgekocht worden door bijvoorbeeld een multinational. Er is een enthousiaste 'weldoener' die binnen Bingenheim een investeringsfonds heeft gevuld waaruit telers

Even voorstellen: Rodelika wortel

De Rodelika is door Dieter Bauer ontwikkeld onder de vlag van Kultuursaad. Het is een sterk groeiende variëteit met sterk blad en een grote afgeronde, gladde wortel met een intens oranje kleur. Gemiddelde opbrengst. Zeer geschikt voor opslag en voor industriële teelt, zelfs voor zware bodems. Sterke, zoet-aromatische smaak. Uitstekende Brix-waarden, daarom bijzonder geschikt voor hoogwaardige sappen.

Even voorstellen: Robuschka bietjes

De Robuschka is door Ulrike Behrend ontwikkeld onder de vlag van Kultuursaad. Het is een krachtige variëteit met sterk gebladerte en een ronde, gladde, zeer goed bewaarbare biet met zeer goed donkerrood vlees. Ze is voor de versmarkt, opslag en verwerking even geschikt en heeft een hoog opbrengstpotentieel. Deze selectie kenmerkt zich door een bijzonder aangename, fruitige, zoete smaak. Ook geschikt voor rauwkost.

onder gunstige voorwaarden kunnen lenen. Uit dit fonds konden wij bijvoorbeeld de 2000 m² tunnels betalen die we najaar 2018 hebben laten bouwen naast de boerderij. Hierdoor zijn onze mogelijkheden weer flink uitgebreid.

Bingenheim is de laatste 10 jaar enorm gegroeid. Er waren meerdere jaren dat de groei 10% per jaar was. Dat betekende uitbreiding en nieuwbouw: zowel de reinigingsafdeling, de afdeling voor kiemkrachtproeven als de verpakkingafdeling en opslag waren keer op keer te klein. En wij van de Beersche Hoeve zijn meegegroeid. Van onze 19 ha land gebruiken we inmiddels ongeveer 9 ha voor de zaadteelt, 1 ha voor veredelingsprojecten en de overblijvende 9 ha voor grasklaver, graan en akkerranden.

Goede teelten

Vaak wordt aan ons gevraagd: wie bepaalt er wat jullie gaan telen? Dat gaat in overleg. In de winter stuurt Bingenheim een lijst rond naar de telers met gewassen en zaadhoeveelheden die nodig zijn. Als voorstel zijn daar meestal een heel aantal namen al ingevuld. Ook zijn er nog lege plekken, dan kunnen we kijken of we daar voor willen intekenen. In de loop van de jaren is gebleken dat bepaalde teelten bij ons heel goed gaan en andere minder. Boerenkool, winterpostelein en spinazie doen we bijvoorbeeld al jaren, dat gaat goed. Zo ook tuinbonen, stokbonen en stamslabonen. Maar met borage zijn we gestopt;

Rassendag Bingenheimer Saatgut 7 aug

Bingenheimer Saatgut, Biosano en CSA De Witte Beek nodigen professionele telers uit bij de Rassendag van Bingenheimer Saatgut op woensdag 7 augustus 2019 bij CSA De Witte

Beek in Bierbeek (B) van 12.30-17.00 uur. Je kunt hier kennismaken met het werk en de visie van Bingenheim en uitwisselen met collega's. Veel biologische en biodynamische zaadvaste groentersassen voor de professionele teelt zijn in de praktijk te ervaren: tomaten, paprika's, bonen, rode biet, wortelen en meer. Info en inschrijven: mieke.lateir@biosano.be

het oogsten was een hels karwei en de kiemkracht viel steeds tegen.

Twee keer per seizoen komen Andreas of Albrecht, onze contactpersonen van de zaadinkoop, bij ons langs. We bekijken dan alle gewassen. Wij vertellen onze ervaringen, weetjes en handigheidjes en die nemen zij weer mee naar andere bedrijven. En omgekeerd geven zij ons tips en aanwijzingen en vertellen ons hoe anderen het aanpakken.

Veredeling met Kultuursaad

Niet lang na onze kennismaking met zaadteelt voor Bingenheim kwamen we in aanraking met Vereniging Kultuursaad die als doel heeft het ontwikkelen van rassen specifiek voor de bio en biodynamische landbouw. Ook met deze organisatie, die nauw gelieerd is aan Bingenheim, bouwden we een intensieve relatie op. Kultuursaad heeft ongeveer 300 ondersteunende leden en ontvangt jaarlijks ongeveer 1,5 miljoen euro aan projectgelden van fondsen en overheden. Daarmee worden de ongeveer 30 aangesloten veredelaars in staat gesteld te werken aan de ontwikkeling van nieuwe rassen en het zoeken naar en

ontwikkelen van alternatieve veredelings- en onderzoeksmethoden. Voorbeelden daarvan zijn het werken met beeldvormende methoden, zoals stijfbeeld en chroma's, en het onderzoeken van de invloed van klank en/of euritmie op planten.

Waarneming en selectie vinden alleen plaats op het veld, in de natuurlijke habitat van de planten. Uitzonderingen daarop zijn de Brixmetingen (voor het suikergehalte) en de drogestofbepalingen. Doel is groentes die niet alleen de maag vullen, maar die ook smaakvol zijn en de mens voeden in de breedste zin van het woord. Op de Beersche Hoeve hebben we onder andere projecten met pompoen (doel: smaakvol buschtype), spinazie (zoeken naar wolf tolerantie) en rucola (selecteren op schiet tolerantie). We voeren ook jaarlijks screenings (rasinventarisaties en vergelijkingen) uit voor de zaadbank van Kultuursaad.

Binnen Kultuursaad zijn er vakgroepen voor de verschillende groenten. Elke vakgroep heeft een vakgroepleider die als een soort 'peetvader of -moeder' de andere vakgroepleiders begeleidt en spiegelt in hun werk. De vakgroep beslist gezamenlijk over het resultaat van de

inspanningen en of een nieuw ontwikkeld ras al 'rijp' is voor de officiële aanmelding bij de autoriteiten. Elke winter is er een driedaagse bijeenkomst voor alle veredelaars voor studie, uitwisseling en organisatorische zaken.

Uitdaging

Ondanks de inmiddels jarenlange inspanningen en ervaringen is het een uitdaging om de biodynamisch veredelde rassen ingang te laten vinden bij de wat grotere tuinders en akkerbouwers. Vaak verkiezen die de gangbare F1-hybride rassen vanwege hun hogere opbrengsten. Met biodynamische veredelingsmethoden bereiken we niet dezelfde opbrengsten en uniformiteit. Extra belangrijk is het daarom de kwaliteiten van deze rassen voor het voetlicht te brengen: smaak en vitaliteit. Op de afgelopen winter gehouden, jaarlijkse bijeenkomst van veredelaars was levensmiddelenkwaliteit het thema. Er waren bijdragen van Uwe Geier (Forschungsring Darmstadt) en Jasmin Peske (Landwirtschaftlichen Sektion Goetheanum).

Dat groenterassen door karakteristieke eigenschappen zeer geliefd kunnen worden,

zie je aan de verkiezing van het Demeter product van het jaar 2019 in Duitsland: de wel bekendste wortel, de door Dieter Bauer ontwikkelde Rodelika, behaalde de tweede plaats.

Sociale vernieuwing

Kultursaaf ziet zich niet als eigenaar van de nieuwe rassen, maar wel als verantwoordelijke voor de instandhouding. Daarom ziet Kultursaaf bewust af van kwekersrechten en patenten. Rassen zijn cultureel erfgoed van en voor de hele mensheid. Daarmee wil Kultursaaf de vernieuwing niet beperken tot het werk op de akkers, maar ook in de sociaal economische verhoudingen doortrekken. 'Zaadvasten rassen terug in het winkelschap' is een ideaal dat we delen met Coöperatie Odin, die met haar handelsorganisatie, 23 winkels en 8500 consumentleden een groot deel van de voedselketen bestrijkt. Sinds 2017 is de Beersche Hoeve BV daarom 100% dochter van Odin en versterken we elkaar wederzijds in het werken aan dit ideaal. [LA]

Gineke de Graaf is kartrekker, preparatenmaakster en manusje van alles op de Beersche Hoeve, BD-groentezaadteelt en veredelingsbedrijf. En vol verwondering over de wereld van de levens- en vormkrachten. www.levenskrachten.nl

De
Beersche
Hoeve

De Beersche Hoeve BV
Opgericht: 2017
Aantal medewerkers: 4 plus seizoenskrachten en stagiaires
Oppervlakte: 19 ha erfpachtgrond, 2000m² tunnels
Bodem: Esgrond
www.debeerschehoeve.nl

bingenheimer
saatgut

Bingenheimer Saatgut AG
Opgericht: 2001
Aantal medewerkers: 50
Aantal toeleverende bedrijven: 88
www.bingenheimersaatgut.de

Kultursaaf
Opgericht: 1994
Aantal medewerkers: 4
Aantal veredelingsstandplaatsen: 30
Aantal nieuw ontwikkelde rassen: 90
Aantal oude rassen die in stand worden gehouden: 19
www.kultursaaf.org